

ΕΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Στὸ φιλολογικὸν τοῦ περιοδικῆ «Ἀθήνα καὶ Ρώμη», δὲ κ. Παβολίνης δημοσιεύει βιβλιοκρισίαν γιὰ τὴ γνωστὴν, στοὺς ἀναγνώστες μας «Χρηστομάρθια» τοῦ κ. Μπριγκέντη. Ὁ σοφὸς Ἰταλὸς κριτογράφος δὲ βρίσκει καὶ τόσο δικαιολογημένα τὰ λεγόμενα τοῦ πατριώτη του, πῶς πάσκιε τάχα νὰ βγάλῃ τὴ Χρηστομάρθια τοῦ ἀσπροπρόσωπου μπροστὰ στοὺς καθαρολόγους, χωρὶς νὰ ἐξοστρακίσῃ τοὺς δημοτικιστάδες. Κι ἂν εἶχε αὐτὸ τὸ σκοπὸ, πάλι δὲν τονε πίτυχε· γιὰτὶ κοντὰ στὰ 86 ποιήματα τῆς δημοτικῆς ἔχει τυπωμένα μονάχα 12 τῆς καθαρεύουσας, καὶ ὅσο γιὰ τὰ πεζογραφήματα, διπλάσι στὶς 84 σελίδας γιὰ τὴ δημοτικὴν, τυπώθηκαν 57 μονάχα στὴν καθαρεύουσαν. Νά, τώρα ποῦ ἔρχεται κ' ἡ Στατιστικὴ νὰ μᾶς λογαριάσῃ, μὲ τὰ ψυχρὰ της νοῦμερα, τίς νίκας ποῦ κερδίζουμε στὸν πόλεμον τὸ γλωσσικὸ! Ὡς τόσο ὁ Παβολίνης, ἀραδιάζοντας τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ τοῦ ἔργου τοῦ Μπριγκέντη (λόγου χάριν πῶς λησμένησε νὰ περιλάβῃ μερικὸς ἀπὸ τοὺς ἀναγνωρισμένους πιά λογογράφους μας) καὶ δείχνοντας εὐγενικὰ ποῦ χρειάζεται διόρθωμα, τελιώνει, σὰ δικαίος κριτής, μὲ τὴν παρατήρησιν: «Μὰ οἱ πολλὰς χάρες τοῦ βιβλίου ξεπερνῶνε καὶ πολὺ τὰ λίγα του φεγάδια, καὶ τὸ βιβλίον αὐτὸ μπαίνει σὲ τιμητικὴν θέσιν πλάι στὰ παρόμοια δημοσιεύματα καὶ ἀπὸ κάποιαν ἀποψη τὰ συμπληρώνει.»

NEA BIBLIA

Ernest Psichari. — Terres de Soleil et de Sommeil. — Paris — Calmann Lévy — Editeurs — 1908.

«Βλέποντας τὸ γιὸ τοῦ Ψυχάρη καὶ τοῦ «Renan τὸν ἔγγονόν νὰ γράφῃ, τελειοφρονῶντος τοῦ Γυμνασίου ἀκόμα, πίνακα τῆς μυθολογίας τοῦ Ὁράσιον, μᾶς φαίνεται πῶς ἀπᾶμε πίσω στὶς ἑρῶτες μέρες τῆς Ἀναγέννησης μὲ τίς εὐγενικὰς ἐκείνας γενιὰς ἀπὸν λόγιον, στὶς ὁποῖες ἡ ἀγάπη τῆς ἐπιστήμης εἴτανε κληρονομικὴ. Κι αὐτὸ εἶνα ἀνάη πὸν προξενεῖ εὐχρηστίστην σὲ ὅσους «καλλιτεροῦν τὰ σοβαρὰ χαρίσματα τοῦ Νοῦ.»

Αὐτὰ τὰ λόγια ἐνὸς πρόλογου τοῦ Anatole France στὸ βιβλιόρακι, ποῦ ἀπὸ δῶ καὶ 4 χρόνια, ἔβγαλε ὁ δευτερός γιὸς τοῦ Ψυχάρη (1) θυμηθῆκα, σὰν εἶδα, τίς προζέλλες, τὴν προθήκη τοῦ βιβλίου-

(1) Index raisonné de la Mythologie d'Horace par Michel Psichari élève de philosophie au Lycée Condorcet. Paris. H. Welter, Editeur, 1904.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Η ΚΟΥΛΙΑ ΤΑΚΡΟΠΟΤΑΜΟΥ*)

Μὲ δὲ Θώμος Κρακιάς δὲν ἔρχεται κ' ἡ γυναίκα-ἀδερφή του χάει τὴν ὑπομονήν. Ἡ ὀργὴ της ξεσπᾷ ὀλάκερη στὴν ἀνιψιά, στὴν πομπιευμένη. Σὺν τὸ κουτσὸ σκυλί τὴν πᾶει, ἀπὸ βροσίαν τὴν κατακέρφαλο· δὲ θέλει νὰ τὴ δῇ στὰ μάτια της. Ἄν τὴ βραστᾷ καὶ τὴν ἀνέχεται στὴν κούλια, τὸ κάνει ὅσο καρθὴ ὁ πατέρας της, ὁ ἀνώτερος καϊτής, νὰ τὴ δικάσῃ. Ὡς τότε πρέπει νὰ σερει μιά ζωὴ ὑπόδικη, δουλεύοντας νυχτόμερα, κρυμμένη ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ κόσμου, περιφρονεμένη, βρώμικη, ἀνάλαλη, κουρελιασμένη. Ἀπ' τὸ φηγὶ ποῦ μαγειρεύει δὲν τρώει, στὴ φωτιὰ ποῦ ἀνάβει δὲν κάθεται, στὰ στρώματα ποῦ στρώνει καὶ σηκώνει δὲν κοιμάται. Ἡ μεριά κ' ἡ τᾶξη της εἶναι κάτω στὸ κατώγι. Νὰ τὸ

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 326.

παλεῖον Ἐλευθεροῦδᾶκη, τὸ βιβλίον τοῦ πρώτου τοῦ γιου, τοῦ Ἐριέστου Ψυχάρη. «Χῶρες τοῦ Ἥλιου καὶ τοῦ Ὑπνου». Κι ἐφοῦ τὸ διάβασα, εἶδον πόσο δικίον εἶχε ὁ Anatole France καὶ πόσο χαίρεται κανεῖαι βλέποντας γερὰ καὶ ὠραία δέντρα, σὰν τὸ μεγάλο μας Ψυχάρη, ν' ἀπλώνουν τέτοια ὄμορφα κλαδιά.

Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι οἱ ἐντυπώσεις τοῦ ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν, ὅπου πῆγε, ὑπαξιωματικὸς τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ, μὲ μιά ἀπιστολήν ποῦ ἔκανε ἡ Γαλλία ἐκεῖ κάτω στὰ 1907. Θυμοῦμαι μάλιστα, νὰ διαβάσῃ στὶς φημερίδες πῶς ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, τὰ χαίρετῃς τὴν ἀποστολὴν στὸ γυρισμὸ της, συγάρηκε, στὶς λόγους ποῦ ἔβγαλε, ἰδιαίτερῃ τὸν Ε. Ψυχάρη, ὄχι μονάχα γιὰ τὴ δουλειὰ ποῦ ἔκανε λαμπρὰ, μὰ καὶ γιὰ τὸ κουράγιον ποῦ εἶχε, ἔρωστος, νὰ μείνῃ σ' ἐκεῖνα τὰ κλίματα ὡς τὸ τέλος τῆς ἀποστολῆς καὶ ν' ἀκολουθῆσθαι παντοῦ τοὺς συναδέλφους του.

Μιά μεγάλη καλλιτεχνικὴ χάρις φαίνεται σκορπισμένη σ' ὅλο αὐτὸ βιβλίον. Στὰ ταξίδια του σὲ χῶρες, ὅπως τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀσίαν, στὴν ἐντύπωσιν ποῦ τοῦ προξενεῖν οἱ διαφορὰς φυλὰς τους, στὶς εἰκόνες ποῦ τοῦ παρουσιάζουν τὰ τοπεῖα, φαίνεται ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἔχει μέσα του τὴν ποίησιν καὶ τῆς καλλιτεχνίας τὴν πνοήν. Δὲν τόνε ξεπαίζουν τόσο τ' ἀσυνήθιστα θεάματα, ὅσο τόνε συνεπαίρνει ἡ καλλιτεχνικὴ τους ἀποψη· ὄχι μόνον ἡ μεγάλῃ πρῆψη φύσιν τόνε μαγεύει, μὰ κ' οἱ ἀνθρώποι μὲ τὴ κοσμικὴν ποῦ ἡ ντυμασίαν τῶν αἰῶνων δὲ χάλασε, τοῦ φαίνονται σὰ μπρούτζινα ἀγάλματα ζωντανεμένα.

Τόνε μαγεύει ἔπειτα, σὰν τοὺς γνωρίσῃ, ἡ ἀπλότητα καὶ ἡ φινέτσιν τους, ἐκεῖνο τὸ ἀσύλληπτον κίστημα ποῦ γεννοῦν οἱ γυμνὰς ψυχὰς τους, σκεπασμένες μονάχα μὲ παιδικτικὴν πονηριά. Ἐνας φίλος μου, ποῦ ἔμεινε χρόνια στὴν Ἰνδία, μοῦ εἶλεγε πῶς ποτὲ ὁ κόσμος ὁ ἀρχαῖος τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Ρώμης δὲν τοῦ ξεσκεπάζτηκε παρὰ σὰν τὴν εἶδε γιὰ πρώτη φορὰ. Βλέποντας τοὺς ἀπογόνους τῶν ἱερατικῶν καὶ πολεμικῶν τάξεων, ποῦ τὸ αἷμα τους ἔμεινε μὲς τοὺς αἰῶνες κρυμμένο, σήμερον ἀπλοῦς θυρωροῦς ἢ στρατιωτῆς, μισόγυμνοι τὸ πρῶνόν, ὅσῳ ἀπὸ τῶν γραφείων καὶ μαγαζιῶν τίς ὁστές, τραγουδιστὰ νὰ σιγοδιαβάζουν τὰ ἱερά τους ἔπη, ἢ νὰ κουβεντιάσουν μὲ τὸ ἡμέρον καὶ φινὸ χαμόγελο στὰ χεῖλια, ἢ νὰ λουζοῦνται καὶ νὰ καλλωπίζονται καὶ

μὲς τὸ στρατῶνα νὰ γυμνάζονται, νὰ παίζουν καὶ νὰ παλεύουν, καταλάβαινε τότες στὰ λήθηκα ἀπὸ τὰ κινήματα καὶ τὴν κορμοστασίαν τους, τὴν ὄμορφον τῆς ἀρχαίας ζωῆς.

Διαβάσετε (σελ. 67—68) πῶς περιγράφει ὁ Ε. Ψυχάρης τὴν πορείαν ἐνὸς ἀφρικανοῦ καὶ δῆτε τί θὰ πῆ νὰ βλέπῃ κανεῖς τὸν κόσμον μὲ καλλιτεχνικὰ μάτια.

Ἀμὲ τὸ ἀριστερὸν τοῦ χεῖρος σηκωμένο βαστᾷ τὸ ακοντᾶρι του καὶ γλυστρᾷ λαφρὰ λαφρὰ σὰν τὸν ἀγγελοτῆς Νίκης. Τὸ κεφάλιν του, ἀπάνω στὸν ἀψιλοῦ καὶ μακρὸν τοῦ λακίμου, γέρνει λίγο πρὸς τὰ ἀπίσω, καὶ κάποτε γυρίζει πρὸς ἐμένα τὰ μάτια αὐτοῦ τὰ μεγάλα καὶ ἀμυγδαλωτά, ἐνῶ τὰ χεῖλια αὐτοῦ ἔχουν ἕνα φινὸ χαμόγελο. Μ' ἀρέσει ν' ἀκολουθῶ τὸ εὐκολὸ παίξιμον τῶν μυῶνων του ποῦ αἰεῖται τεταμένον σὰν καθάριον ἀτσάλιν. «Πόδας ἀκούεις». Ἐτοῖ φαντάζομαι τὸν Ἀχιλλεῖαν· κι αὐτὸς ἀὸ Ἀφρικανὸς εἶναι, θαρρῶ, τὸ ἰδεῶδες τῆς ἑλληνικῆς ὄμορφης. Μοιάζει μὲ τοὺς ἐφήβους στὶς μεατόπεις τοῦ Παρθενῶνα, ποῦ εἶναι ὅλο νεῦρον καὶ ἀπλότῃ στὴ νεανικὴν τους στάσιν. Ἐτοῖ τῆς ρατῆρας ἡ ὄμορφον χαμένη σὲ μᾶς—κυλάχτικε εἶδῶ ἀνέγγιχτα καὶ δείχνει ὅτι ἴσως εἴκοσται, πρὶν μᾶς ἀχλαστοῦν τὰ εἰατώματα τῆς παρακμῆς.»

Παρακάτω ἀπαντοῦμε μιά ὠραία ἀνάλυσιν καὶ ψυχολογίαν ἐνὸς ἀκολούθου του, τοῦ Σαρκα, ποῦ τόνε συνοδεύει στὶς πορείας του καὶ πεθαίνει στὸ χεῖρὶν του Μὲ τί λεπτότητα καὶ πόσον ἀπαλά—χωρὶς ἀνούσιες αἰσθηματικότητας—μᾶς περιγράφει τὰ συναισθήματα ποῦ γεννοῦν στὴν ψυχὴν του ἡ ἀφοσίωσιν τοῦ Ἀφρικανοῦ καὶ τὸ τραγικὸν τοῦ τέλους!

Σ' ἄλλο κεφάλαιον περιγράφοντας ἄλλη φυλὴν, συγγενικὰ τῶν Περσῶν, δείχνει πῶς αὐτὸς ὁ ζουγράφος τῶν Ἀφρικανικῶν τοπεῖων καὶ τῶν κατοίκων της ἔχει κληρονομήσει τὴν ἐπιστημονικὴν φιλοσοφίαν τοῦ πατέρου του καὶ κατέχει πολλὰ ἀπὸ τὰ φιλοσοφικὰ καὶ ἱστορικὰ φιλολογήματα του.

Ἄλλὰ ἡ Ἀφρικὴ δὲν ἔχει μονάχα πλοῦσιαν φύσιν καὶ μεγαλόπρεπον τοπεῖον. Ὁ ἥλιος ἐκεῖ δὲ σκορπᾷ μονάχα τὰ ἀπερίγραπτα χρώματα καὶ τὴ ζωογόνα ζεστασίαν του. Σκορπᾷ καὶ τὴ θανατηφόρον λαύραν του καὶ τὴν ἀπάσιαν ζεραῖαν. Κι ὄχι μόνον ὁ ἥλιος μὲ καὶ τὸ φεγγάρι. Ἐκεῖ ὁ ἥλιος δὲν εἶναι πιά εὐεργετικὸς θεὸς ποῦ ὠρμαίνει τὰ σταφύλια καὶ ἐκάνει τὰ περιβόλια μας ν' ἀνθοῦν. Εἶναι ὁ κακὸς εὐαίμονος ποῦ γεννᾷ σκουλήτικα στὰ ψοφίμια ποῦ

βλέπει ὁ κόσμος ὀλοφάνερα πῶς ἡ ἀρχόντισσιν ἀπ' τὸ χωριὸν δὲ δέχεται τὴν ἀτιμίαν. Ἐτοῖ εἶν' ὁ νόμος στὰ ψηλὰ βουνά, ἐτοῖ τιμώρησε ἄλλοτε τὴν δουκῆτα του καὶ ὁ ἀρχοντας Γουρνίτσας, ἐτοῖ κ' ἡ θεὴ ἐνοοῖ νὰ ἐξιλώσῃ τὸ κῆμα τῆς ἀρραπῆς τῆς ἀδερφῆς της. Γιὰ τὴν συχωρεμένην ἔπεσαν τότε οἱ συγγενεῖς κ' ἡ ὀργὴ τοῦ γεροδῆμαρχου πράυνε κ' ἔδωσε τέλος τὴν εὐκὴν του στὸ στεφάνωμα της μὲ τὸ γιὸν τοῦ φαλαγγίτη ταγματάρχη. Ἡ Φρόσω ξέρε: καλὰ πῶς ἡ θεὴ της θάται πρὸ πρόθυμη ἀπ' τὸ μακαρίτην τὸν παπὸν της· νὰ στρέξῃ σὲ παρόμοιον τέλος καὶ στὴ δικὴν της τὴν περίστασιν, ὅμως ἕνα τίτιον τέλος δὲν τῆς περνᾷ ἀπ' τὴ σκέψιν της οὔτε σὰν ὄνειρον. Μὲ τάλανθευτον αἰσθημα τῆς προδομένης ἀγάπης της, νιώθει καλὰ πῶς τὸ πλοῦσιον παιδὸν ἔγινε ἀφανὸν γιὰ πάντα. Καὶ σκύβει μ' ὄλη τὴν ἀπελπισίαν στὴ μοῖραν της. Ἡ καρδιά της δὲν ἔχει ἀπαντοχὴ καμιά, ἡ ζωὴ της εἶναι νὰ ὑπομένῃ μόνον. Γιὰ τοῦτο ξημερὸν ἡ μέρα καὶ νυχτόνε. Κριματισμένη, ἀνομη, καταραμένη. Ἡ ἀτιμία της βγαίνει μπροστὰ σὲ κάθε βῆμα της καὶ κίνημα. Σ' ὅ,τι γίνεται, σ' ὅ,τι χαλάει, αὐτὴ φταίει, σ' ὅ,τι σκοντάβει ἡ ζωὴ στὴν κούλιαν, αὐτὴ εἶν' ἡ ἀφορμὴ. Γκάπ, γκούπ· κοντόσσα, στρίγλα! Ὡς καὶ στὴν

καρδίαν τοῦ μικροῦ Γεσίλιν ξύπνησε ἡ συναίσθησιν τῆς προσβολῆς ποῦ ἔκαμε ἡ ἀδερφή στὴν κούλιαν. Γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἡ Φρόσω ἀπ' τίς κλωτῆδες του πρέπει νὰ στέκῃ μὲ μιά κουκαλιὰ γλυκὴ στὸ χεῖρ, μὲ μιά χούφταν μύγδαλα ἢ σαφίδια, ἢ τὸ λιγότερον μ' ἕνα δίλεπτον κλεμένο ἀπ' τὸ κομποδεμα τῆς θεῆς μὲ χί ἑκ καρδιοχτύπια. Ζωὴ ἀνεβάσταγῃ. Τὸ σκότωμα ἀπ' τὸ χεῖρ τοῦ πατέρου, ποῦ τὴ φοβερίζει ἡ θεὴ της ὀληῶρα, τὸ καρτερεῖ σὰ λυτρωμὸν.

Ἐτοῖ ὀλιβερὴν, ταπεινωμένην βρήκε τὴν κόρην τοῦ ὀ Θώμος Κρακιάς σὰν ἤρθε τέλος μιά λαμπρὴ νὰ φῆν τᾶρνι μᾶζι μὲ τᾶρρανα του. Κ' ἡ θεὴ ξαφίστηκε ἀπ' τὸ φέρμα του τὴν ἀτιμασμένην. Ὅχι μόνον δὲν τῆς μέτρησε τὰ πλευρά, μὰ κιόλα τὴν ἀγκάλιασε ἐκεῖ ποῦ τὸν προσδέχτηκε στὴν πόρταν. Ἐναν ἀγριο λύκον, ἕνα θηρίον μανιωμένο περμένον τὸ γαμπρὸν της ἢ χωριάτισσιν, νάσθη νὰ σπᾶσῃ κόκαλα, νὰ τρίξῃ δόντια, νὰ γυρέψῃ λόγο καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἰδίαν πῶς ἐκλείσει τὰ μάτια της, πῶς ἔφισε νὰ μπῆ ἡ ντροπὴ στὴν κούλιαν του, καὶ τώρα βλέπει μπροστὰ της ἕναν πατέρα ἀδιάφορον.

ἀποσυνθίεται τὸ κάθε τι καὶ τὸ πνιύει μὲ τὴν εὐρώα των σαπημένων πτωμάτων. Στὴν ἐποχὴ τοῦ καλοκαιριοῦ, ὅπότεν κάθε ἥσκιος ἔχει χαθεῖ, εἰς τὰ λουλούδια, τὰ δέντρα κ' ἡ γῆ ἀκόμα φαίνονται ὡς νὰ φοβοῦνται τὴ ζωὴ. (σελ. 171). Ἄλλη ἀγωνία μᾶς περιμένει ποὺ θὰ μᾶς βαστήξῃ ἀγρυπνούς ὅλη νύχτα. Μιά δύναμη, ἐπίσης ἀναπόφου εχθρὴ σὰν ἐκείνη τοῦ ἡλίου, θὰ μᾶς κυριέψῃ τὸ φεγγάρι, τὸ θεῖο στὴ Γαλλία, εἶναι ἐδῶ ἀγριο καὶ εὐάν τὸ μαγνήτη. . . (σελ. 180 1) Εἶναι ὥρα τοῦ κομμάτι αὐτοῦ, ἢ καλλίτερα ὅλο τὸ κεφάλαιο, μὲ τὴν περιγραφή τέτοιου φεγγαριοῦ, ἀγνωστοῦ στὶς ἀττικὲς μᾶς νυχτιές.

Τὰ τελευταῖα κεφάλαια α' Ἀποκαριτισμὸς στοὺς βαρβάρους καὶ α' Ἐπιλογὸς εἶναι, σάμπως νὰ ποῦμε, ἡ φιλοσοφικὴ δικαιολογία τοῦ ἀποικισμοῦ καὶ τοῦ ζαπλώματος τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἰθῶν στὴν Ἀφρική. Τὸ συνέπαιγμα τῆς Νιότης, ἴσως τῆς μόνης ὥρας καὶ πρακτικῆς θεότητος ποὺ ἀξίζει, φαίνεται νὰ κυβερνᾷ ἐδῶ τὸ συγγραφεύ. Ἄς σταματήσουμε ἐδῶ καὶ ἄς τὸν εὐχαριστήσουμε ποὺ μὲ τὶς ὥραιες πινελιὲς τοῦ βιβλίου του καὶ τὸ λεπτό ἀρωμα τῆς εὐγενικῆς του ψυχῆς μᾶς ἐκκενῶν νὰ νοιώσουμε μέσα μᾶς, γιὰ μερικὲς στιγμὲς, τὴν φλόγα τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Νιότης.

Δ. Π. Π.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΟ*

Ἐκαρδίστηκα ὅταν ἀκούσα νὰ κατηγοριεῖται καὶ ὁ «Ἐργάτης» τῆς Σμύρνης γιὰ μαλλιαρό, δηλ. γιὰ χυδαῖος καὶ ὑπερπροδότης ποὺ θέλει, ὡνεὶ καὶ καλῶ, νὰ μιλήσῃ στοὺς ὄννηγῶστες του τὴ γλῶσσα ποὺ νιώθουνε καὶ ποὺ ζιστάνονται. Ἄς εἶναι ἡ νεοελληνικὴ ἀνοησία δημιουργητὴ ἕνα κούφιο ἐπιθετο γιὰ νὰ τὸ πετάει σὰ σκπιολέμονο καταπάνου σ' ὅ,τι δὲ νιώθει ἢ σ' ὅ,τι δὲν τὴν σφύρει νὰν τὸ νιώσει. Ἄ ζοῦσε σήμερον κ' ἡ Ἀλεπού τοῦ μύθου ἴσως ἀγούρου πὼς μαλλιαρὸ θὰν τᾶλεγε τὰ σταφύλια τῆς κληματαριάς; σὰ θῆλεπε πὼς δὲν μποροῦσε νὰν τὰ φτάσει.

* Ἐπισημειώθη ἐπὶ τὸν πρωτοχρονιάτικον «Ἐργάτη» τῆς Σμύρνης. Ἄμα τὸ διαβάζει τυπωμένον ἕκκαμ καὶ τὴν ἀκόλουθον σκέψη: Νάχεις σ' ὁ πό σου τὸ σοσιαλισμό, ἔργον οὖν τὴν καθαρεύουσα καὶ νὰ κερτερεῖς ἀγαθὰ ἀποτελέσματα, εἶναι τὸ ἴδιον σὰ νὰ παντρεύεις καρακίκα μὲ ἀπρόνο καὶ νὰ κερτερεῖς νὰ σοῦ γεννήσουν κενάρια.

ἕνα ἀρχοντα δὶχως θυμὸ καὶ δίψα ἐκδίκησης σ' ἕνα παιδί μπακάλη, ποὺ ἀτίμασε καὶ καταφρόνησε τὸ σῶν του. Τῆς εἶν' ἀδύνατο νὰ τὸ ζηγήσῃ. Τοῦ κακο κερτερεῖ νὰ τῆς ἀνοίξῃ τὴν κουβέντα αὐτὸς Περνῶν οἱ μέρες καὶ ὁ Θώμος Κρηνιάς δὲ μιλεῖ. Νάχει κάνα σέβδιο στὸ νοῦ του καὶ δὲ θέλει νὰ τὸ φανερώσῃ; Νὰ μίλησῃ μὲ τὸν πατέρα τάξιμαστὴ τῆς κόρης του, νὰ τοῦ ἔχου τὰς τάξεις: ἴποτα κ' ἡσύχασε; Ἡ γυναικὸς δὲ μπορεῖ νὰ βεῖ ἡσύχια ὅσο νὰ μάθῃ. Θέλει νὰ τοῦ πιάσῃ ὀφθαλμὸν πρώτη αὐτῆ, μὰ ἡ γλῶσσα τῆς δὲ λύνεται. Τὸν φέρνει ἀποδώ ἀπο κεί, τοῦ λέει γιὰ τὰ γόρι του, ποὺ ἔρχισεν νὰ μπαν τιδεῖν, γιὰ τὶς μικρότερες, ποὺ δὲ μαζώνονται ἀπ' τὴν γειτονιά, μὰ ἀπ' τὸ σοκάκι τῆς Φρόσως τρέμει νὰ περάσῃ. Ὁ λόγος ἔρχεται στὰ χεῖλη τῆς καὶ σταματᾷ, κομπιαζει νάβῃ. Γιατὶ τὰ νὰ μὴ θέλει νάβῃ, καὶ ἀπ' τὸ νοῦ τῆς τὸ πὼς καὶ αὐτὴ δὲν ἔκαμε τὸ χρέος τῆς, δὲν εἶχε τέσσαρξ τὰ μάτια στὸ θηλυκὸ τῆς ἀδερφῆς τῆς. Κ' εἶτσι περνᾶν οἱ μέρες. Ὁ Θώμος Κρηνιάς πάει κ' ἔρχεται ἐπὶν καφενὲ κ' ἡ χωριάτισσα σιάζει μὲ τὸ ζέγνικμά του.

Ἀντίθετα ἀπ' αὐτὴ ποὺ ψεύτισαν οἱ ἐλπίδες τῆς, ἡ Φρόσω ἀτίς τὸ θάνατο, ποὺ κερτερούσε νὰ τῆς ἔρθῃ μὲ τὸν πατέρα, ζαγκάντισε στὴν ὄψη του

Τὸ ἴδιο ἔπαθε καὶ ὁ «Ἐργάτης» μὲ τὶς λόγιες Ἀλεπούδες τῆς Σμύρνης. Τὸν εἶπανε μαλλιαρὸ ὅσοι δὲν καταλάβαινε τὸ μεγάλο σκοπὸ του. Καὶ σκοπὸς του εἶναι νὰ φωτίσει καὶ νὰ δικαφεντέψῃ τὶς ἐργατικὲς καὶ λαϊκὲς τάξεις καὶ σὲ τέτιο σκοπὸ καὶ ἀνάλογο ὄργανο χρειαζότανε—δηλ. ἡ λαϊκὴ λαλιά, ἡ γλῶσσα ποὺ τὴ νιώθει ὁ λαός, ποὺ μπαίνει ὀλοῖσα στὴν ψυχὴ του, ποὺ τὴ μεταχειρίζεται σὲ κάθε ἀνάγκη του.

Ὁ φίλος μου Πέτρος Βασιλικός, ἕνας ἀπὸ τοὺς λίγους δικούς μᾶς ποὺ χουνε μελετήσῃ ἐπιστημονικὰ καὶ σ' ὅλα του τὰ καθήκαστα τὸ ἐργατικὸ ζήτημα, μούγραψε πέρσι ἀπὸ τὸ Μόναχο πὼς εἶναι νὰ χτυπάει κανεὶς τὸ κεφάλι του ἐπὶν τοῦχο ὅσα βλέπει σοσιαλιστάδες. (κ' ἐνοούσε τὸν κ. Ἀρκαούλη μὲ τὴν «Ἐρευνά» του) νὰ μεταχειρίζεται γλῶσσα ποὺ δὲν τὴ νιώθει ὁ ἐργάτης, καὶ νὰ φαντάζονται πὼς δουλεύουνε γιὰ τὸν ἐργάτη! Πέρσι ἕνας κτηνίατρος ἐπιστήμονας ἐδῶ, ὁ κ. Κωνσταντινίδης, ἔβγαλε ἕνα φυλλάδιο, τὸ «Γελαδάρη», γραμμένον σὲ καθάρια δημοτικὴ γλῶσσα. Τὴν περασμένην χρόνον εἶχε βγάλει ἄλλο φυλλάδιο, τὸ «Ἀλογογιατρός», γραμμένον καὶ αὐτὸ στὴ δημοτικὴ. Ἐκαρδίστηκα. Ὁ δικός μᾶς, ὁ Ρήγας Γκολφης, πῆγε καὶ τὸν ἀντάμασε:

— Γιατὶ, τὸνὲ ρώτησε, γράφατε τὸ βιβλίον σας σὲ δημοτικὴ γλῶσσα; Εἶστε δημοτικιστὴς;

— Οὔτε δημοτικιστὴς εἶμαι, τοῦ ἀποκρίθηκα, οὔτε καθαρουσιάνος. Εἶμαι Ρωμιός. Κι ἀφοῦ τὸ βιβλίον μου θὰν τὸ διαβάσουνε Ρωμιοί, τὸ γράφα Ρωμαϊκὰ. Ἄν τὸ διαβάζανε Γερμανοί, θὰν τὸ γράφα γερμανικὰ; καὶ ἂν τὸ διαβάζανε Φραντζέζοι, φραντζέζικα θὰν τὸ γράφα!

Τὰ λόγια τοῦ Πέτρου Βασιλικοῦ καὶ τὰ λόγια τοῦ κ. Κωνσταντινίδου, τὰ ξαναθυμῆθηκα τὶς προάλλες ὅσα βγήκε δὴ τὸ «Μέλλον», μὲ πολὺ καλὴ ἐρημερὶδα σοσιαλιστικὴ γραμμένη στὴν καθαρῆουσα. (**). Τὰ ξαναθυμῆθηκα καὶ τὸν περασμένον Μάρτη ἐπὶν Πάτρα, ὅταν εἶπα σὲ κάποιον ἐργατικὴν σὺναξιν μερικὰ λόγια ἀπλὰ σὲ ἀπλή γλῶσσα. Δίχως νῆμαι ρήτορας, τὰ κατὰφερα μὲ τὴν ἀπλή γλῶσσαν ποὺ μεταχειρίστηκα νὰ ἐνθουσιάσω τοὺς ἐργάτες, νὰν τοὺς κερῶσω μισὴ καὶ ἀπάνου ὄρα στὴ θέσση τους καὶ σὲ τὸ τέλος τοὺς ἔκαμα νὰ μὲ χεροκροτήσουνε. Ὑστερ' ἀπὸ μὲνα ἀνέβηκε στὸ βῆμα ὁ Πρόεδρος τοῦ ἐργατικοῦ συλλόγου, ἐπιστήμονας γερός καὶ ρήτορας πρώτης γραμμῆς, καὶ τοὺς μίλησε σὲ μιὰ γλῶσσαν ποὺ θὰν τὴ ζήλευε καὶ ὁ κ. Μιστριώτης. Οἱ ἐργάτες, ψυχροὶ καὶ ἀσυγκίνητοι, χάσανε ὅπως γὰ.

(**) Τὸ «Μέλλον» τώρα τελευταῖα ἀρχίησε νὰ γράφεται σὲ κάπως ἀνθρωπινώτερη γλῶσσα.

καὶ πὼς τὸ θαρροῦσε χαμῆνον ἀγύριττα. Ἡ ζωὴ τῆς σὰ νάχε ὀβσει γιὰ παντοῖα, θάμειν μὲς τὴν κούλικα καὶ στὴ μαύρη σκέπη τῆς, ποὺ φορεῖ ἀκόμα ἀπ' τὸ θάνατο τῆς; κανεὶς κάτω ἀπ' αὐτὴ δὲν ἔκρουε; μονάχι τὰ κομένα τῆς μαλλιά καὶ τὰ χλωμά τῆς μάγουλα, μὰ κάθε γέλασμα καζὶ καὶ κλαμὲ ἐλπίδα. Τὸ γέλιο τόβλεπε στὸ κατφρόνημα τῶν ἄλλων μόνο. Καὶ τώρα ξαφνικὰ ὁ πατέρας τῆς φέρνει ἕνα ἀπόλαμπο, ἕνα ἀπάντεχο ζεθάμπωμα τῆς νύχτας ποὺ ἦταν ἀπλωμένη γύρω τῆς. Τὸ χαμόγελο ποὺ ἔχει πάντα στὰ χεῖλη του γι' αὐτὴ, τὸ βλέμμα του ποὺ πέρτει ἀπάνω τῆς γεμάτο ἀγάπη, κάνουν καὶ τὰ δικὰ τῆς χεῖλια νὰ γελάσουν μιὰ στιγμὴ καὶ ἡ φωνὴ τῆς σὰ νὰ βόσκῃ ἐπὶν πλευρὸ του ἕκκα ἀπ' τὸν πλῆθὸ τῆς τόνο. Ἐκφνίζετα ἀπ' αὐτὸν κ' ἡ ἴδια. Ἡ Φρόσω ἀρχίηκε νὰ ζαναξῆ. Μιὰ ἀγάπη ἀπέραντη ἀνοίγεται μὲς τὴν ψυχὴ τῆς, πὼς ἀπέραντη ἀπ' τὴ θλίψη τῆς καὶ ὡς τόσο τῆς φαίνεται πολὺ μικρὴ, πολὺ στενὴ καὶ κλεισθὴ μὲς τὸν πατέρα. Τὰ μάτια του θέλει νὰ βλέπῃ πάντῃ, τὴ φωνὴ του πάντῃ νὰ γρικᾷ. Τὴν αὐγὴ τὸν κερτερεῖ μὲ καρδιοχτύτι: νὰ ζυπνήσῃ, τὸ μετῆμει λχχταράει πότε νάκούσῃ τὸ κᾶτῃμά του στὴν αὐλόπορτα, τὸ δειλινὸ ἐπὶν κήπο

σκουὺν τὰ μικρὰ παιδιὰ ὅσα βλέπουνε νάνεβαίνει ψηλὰ μιὰ σαπουνόφουσα.

Θέλω νὰ πῶ δηλ. πὼς ἀνάλογο μὲ τὸ σκοπὸ μᾶς πρέπει νῆναι πάντα καὶ τὸ ὄργανο. Θέλουμε νὰ μιλήσουμε τὴν ἀλήθεια στὸ λαὸ; Ἀνάγκη πᾶσα νὰ μεταχειριστοῦμε τὴν ἀληθινὴν μᾶς γλῶσσαν. Θέλουμε νὰν τὸνὲ γελάσουμε; Ἡ Δημοτικὴ δὲ θὰ μᾶς συντρέξῃ καθόλου καὶ θὰ παραχωρήσῃ εὐγενικώτατα τὴ θέσση τῆς ἐπὶν κ. Καθαρῆουσα, στὸ ἐπίσημον, νὰ ποῦμε, ὄργανο τῆς Ψευτιάς.

16 12. 08

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΚΥΡΙΟΣ

Φίλε Νομᾶ,

Τὴν περασμένην Κυριακὴν, ὁ σεβαστὸς κ. Παπαλεξαντριῆς μίλησε ἐπὶν Δημοτικὸν Θέατρον, γιὰ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, γιὰ τὴν ἐλληνικὴν μουσικὴν καὶ γιὰ τοὺς ἐθνικοὺς χοροὺς. Ἐτοξευε κόσμος καὶ κοσμάκης νὰ τὸν ἀκούσῃ, γιὰ τὸ ἔξερουν ὅλοι πὼς ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ κ. Π. «γλυκίων μέλιτος ρέει αὐδὴ». Λίγοστοὶ ὁμως ἔξερουν τὴν ἀγάπην κ' ἐνθουσιασμὸν ἔχει ὁ κ. Π. γιὰ τὴν ἀδιδάκτετη Τριάδα τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν (sic), τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ χοροῦ. Καί, φωνικὰ, δὲν μποροῦσαν οἱ ἀκροατῆς του νὰ τὸ νοιώσουν ἀπὸ τὰ ἐξώδικα μεταφυσικὰ του νοήματα, καὶ πελαγώνανε ἐπὶν ὀπερ-κάδαρα νερά τῆς βαθιᾶς τῶν οἰχορείας. Κόντευε ἐπὶν μιὰ ὁ λόγος, κ' ἡ κούρα σάλα τοῦ Δημοτικοῦ ἔπρεπε νὰ ζεσταθῇ ὀπωσῆποιε. Μιὰ οἰχορικότατη ἀποστροφή γιὰ τοὺς «βδελυροὺς ἀσπάλακας, τοὺς μαλλιαροὺς» ἔφερε ἀμέσως τὸ ἀποτέλεσμα. Τὰ χεῖρια βρόντηξαν τόνα μὲ τᾶλλο, ζώησεπε τὸ ἀκροατήριον, καὶ ὁ κ. Π. τόσο παραφέθηκε ἀπὸ τὸν ἀγιο ἐνθουσιασμὸν του γιὰ τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν καὶ ποίησιν, ὥστε ἀράδιασε—ὄλος νοστιμάδες—μερικὰ πλαστογραφημένα οἰχὰ ἀπὸ τὴν δημοτικὴν μετάφρασιν τῆς Νέας Διαθήκης.

Τὸ κακὸ ὁμως εἶναι, πὼς αὐτὴ τὴν πλαστογραφίαν τὴν ἔχουν καμωμένη ἄλλοι πὼς ἔξυπνοὶ ἀπὸ πρὶν, κ' εἶτσι ὁ σεβαστὸς κ. Ν. Παπαλεξαντριῆς δὲν μπορεῖ νὰ πάρῃ τὸ δίπλωμα τῆς εὐροειτεχνίας. Τὸ χειρότερον, πὼς ὁ καθημερινὸς ὁ τύπος δὲν ἔγραψε λέξη γιὰ τὸ κατόρθωμα τοῦ κ. Π. Καὶ τὸ πὼς χειρότερον ἀκόμα, πὼς δὲ βρέθηκε ἄλλος παρὰ ἕνας «ἐπικατάρατος μαλλιαρὸς» γιὰ νὰ τὸ ἀθανάτισῃ μὲ μιὰ γραφὴν του ἐπὶν «Νομᾶ».

Πατήσια, 13/1/1909.

Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

σὰ νὰ ξαναγνωρῆ τὴν ἀνοίξῃ τριγύρω του. Μιζὺ του ἤθελε νῆναι ὅλη τὴν ὥρα, νὰ τρέχῃ πάντα πίσω του, σὰ νὰ ξαναγίνε μικρὸ παιδί. Τὸ αἰσθημα τοῦ πλανημένου σ' ἔρημον κρῖα καὶ παγωμένην ποὺ ἀντικρῶζει ἀξάφνα πύρα φωτιάς. Ὡς τόσο κατὶ κρατεῖ τὴν Φρόσω νὰ ζυγώσῃ ἐκεῖ, κατὶ τὴν τρομάζει νὰ μείνῃ μοναχὴ μὲ τὸν πατέρα τῆς. Πίσω ἀπ' τὸ γέλιο του, ἀπὸ τὸ γεμάτο ἀγάπην βλέμμα σὰ νὰ σηκώνεται ἕνα σύγνεφο ἀπὸ ἔγνια καὶ ἀπὸ ἄλγην, ἕνα σύγνεφο ποὺ αὐτὴ τὸ βλέπει μοναχὰ καὶ φαντάζεται πὼς εἶν' ὁ ἀχνὸς τῆς πίκρας καὶ τοῦ πόνου ποὺ τοῦ ἔχει στάξει ἐπὶν καρδίαν ἡ μοῖρα κ' ἡ ντροπὴ τῆς κ' εἶτσι ἡ εὐτυχία ποὺ αἰσθάνεται ἐπὶν πλάγι του θολώνεται κ' ἐκείνη. Γιὰ νὰ σκορπίσῃ αὐτὸ τὸ σύγνεφο ἀπ' τὸ μέτωπό του ἕνας τρόπος εἶναι μόνον, ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἡμέρωνε καὶ τὴν θείαν καζὶ, θὰ ἡπόχαζε τὸν κόσμον καὶ θὰ τῆς ἔδινε καὶ αὐτῆς τῆς ἴδιας πάλαι τὴ ζωὴ καὶ τὴν τιμὴν τῆς. Μὰ αὐτὸ εἶν' ἀδύνατο, τὸ ἔξερει μόνον τῆς καλλίτερα ἀπὸ τὸν καθέναν. Καὶ θλίβεται τὸ δύστυχο πατέρα πὼς πολὺ ἀπ' τὸν ἑαυτὸ τῆς. Ὡς νὰ μποροῦσε ἐκεῖνος νάνωθε τὸν πόνον τῆς γιὰ τὸ κακὸ ποὺ τοῦ ἔκαμε, ὡς νάχε τούτη καὶν τὴ δύναμιν νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὴν καρδίαν τῆς! Αὐτὸ μόνον καὶ λαχτα-